

Porast proračunske potrošnje

Proračunska potrošnja pri nas teži k porastu. To vidimo tako pri izdatkih zveznega proračuna kakor tudi pri proračunih ljudskih odborov in republik. Prav tako tudi pri ustanovah s samostojnim financiranjem.

Od leta 1953 se je proračunska potrošnja povečala za nekaj več kakor 100 milijard din. Od 320 se se v letu 1955 povzpela na 421 milijard din (plan za leto 1955). Zlasti so porastli izdatki za državno upravo in prosveto ter izdatki iz rezervnih skladov. Pomembni so tudi izdatki za investicije državnih organov in ustanov.

Tak porast proračunskih izdatkov je povzročilo deloma povečanje stopnje prispevka za socialno zavarovanje in uvedba dopolnilnih plač v letu 1954. Do porasta proračunskih izdatkov pa je v dobrem delu prišlo tudi zaradi povečanja številčnega stanja uslužbencev, povečanja števila ustanov, ki se vzdržujejo iz proračuna in zaradi porasta materialnih izdatkov. Od leta 1953 do 1955 je število proračunskih ustanov in ustanov s samostojnim financiranjem poraslo za nad 20 odstotkov (od 3656 na 4417), medtem ko se je število osebja, zaposlenega pri omenjenih ustanovah, samo v enem letu (od sredine leta 1954 do sredine leta 1955) povečalo za več kakor 40.000. Razen tega je treba poudariti, da je prišlo do porasta proračunske potrošnje nekoliko tudi zaradi porasta cen, kar zlasti velja za leto 1955.

Razumljivo je, da mora proračunska potrošnja porasti za določen odstotek. Zagotoviti mora funkcioniranje državnih organov, ustanov in raznih služb, ki se povečujejo z družbenim razvojem in porastom prebivalstva. Ta porast pa mora biti v skladu z našimi stvarnimi možnostmi. Lahko pa rečemo, da je v tem pogledu nastal določen dispore.

To nam potrjuje naslednji podatek. V omenjenem obdobju se je narodni dohodek povečal komaj za okrog 145 milijard din (od 1022 na 1167 milijard din). To povečanje znaša 14%, proračunski izdatki pa so se, kakor smo omenili, povečali za okrog 100 milijard din. Tu znaša porast okrog 30%. Čeprav metodna primerjava teh odstotkov ne daje pravilne slike, vendar pa daje določeno opozorilo. No, pri tem je glavno to, da smo skoraj 70% povečanega narodnega dohodka praktično porabili za pokritje tega porasta proračunske potrošnje, to se pravi, od 145 milijard smo dali 100 milijard za povečanje proračuna.

Ker je proračunska potrošnja v prvi vrsti neproizvodna, pa tembolj zahteva bolj zmeren porast v primerjavi s porastom narodnega dohodka. Sedanji položaj zahteva najresnejše varčevanje vseh državnih organov in ustanov.

Vsak državljani socialistične Jugoslavije, ki sodeluje in tudi ODLOČA v katerem koli organu delavskega in družbenega upravljanja, NUJNO potrebuje »Našo skupnost«, glasilo Predsedstva Zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

Pregled proračunskih izdatkov v omenjenem obdobju kaže, da so se izdatki zveze neznatno povečali. Občuten porast pa imamo pri izdatkih republik in odborov. Povečali so se za 60% (od 125 milijard leta 1953 na 200 milijard leta 1955 — po planu).

Proračunska potrošnja odborov in republik se je morala do določene stopnje povečati zato, ker so z razvojem našega sistema samoupravljanja prešle mnoge službe in obveznosti od zveze na lokalne organe. Po drugi strani pa to še ne pomeni, da so vsi ti izdatki bili v mejah nujnosti in potrebnosti. V nekaterih primerih lahko govorimo tudi o neracionalnem trošenju družbenih sredstev.

V našem sistemu samoupravljanja razpolagajo politično-teritorialne enote z dohodki, do katerih imajo pravico. Po drugi strani pa so na terenu potrebe za razvojem raznih služb. Razumljivo je, da morajo ljudske republike in odbori reševati ta vprašanja. Pri tem pa morajo upoštevati določeno mero.

Proračunska potrošnja je eden izmed najvažnejših proporcov družbenega plana. Izdatki na tem področju se morajo vskladiti z našimi ekonomskimi možnostmi ali z nalogami, ki jih postavlja skupnost s planom v danem obdobju. Ne bi mogli trditi, da smo v preteklem obdobju to popolnoma ostvarili. Zato so organi samoupravljanja dolžni, da posvečajo več skrbi gibanju svojih proračunskih dohodkov in izdatkov.

Zlasti je važno vprašanje proračunskih dohodkov. Dosedaj smo se predvsem usmerili na dobiček podjetij (davek na dobiček, davek na promet in udeležba pri dobičku gospodarskih organizacij). Teh dohodkov smo v preteklih letih ostvarili več, kakor pa je določal plan. Po drugi strani pa smo zanemarili druge dohodke, v prvi vrsti dohodke od prebivalstva (njihovo povečanje je neznatno — komaj 2,2% v letu 1955 v primerjavi z letom 1954).

S tem v zvezi bi dali nekaj pripomb. Razumljivo je, da morajo ljudski odbori biti udeleženi pri dobičku gospodarskih organizacij. Sedanji način udeležbe — neposredno zajemanje dela dobička na podlagi subjektivne ocene odbora in pretakanje vseh teh dohodkov v splošni proračun, pa vsebuje tudi nekatere negativne posledice. To je v nekaterih primerih vplivalo na porast cen. To je bilo možno glede na razmere na tržišču. Zaradi povečanih cen in dobička gospodarskih organizacij so rasti tudi dohodki ljudskih odborov. Potem so pa sledili rebalansi in nadaljnji porast obsega potrošnje.

Glede trošenja teh sredstev pa velja, da nismo dovolj mislili na to, da bi določen znesek znova vračali za razvoj gospodarstva.

Ta stihlost je imela še nekatere negativne posledice. Nadaljnji pojav je bil pritisk na dohodke gospodarskih organizacij. To je pomenilo določeno zanemarjanje gospodarskega razvoja na širšem planu — kmetijstva, obrtništva, trgovine itd. Prav tako ni bilo zadosti vztrajnosti, da bi pravilno ocenili dohodke privatnih obrti in poklicev in jih pravočasno izterjali. Pobiranje davkov je v letu 1955 redno zastajalo.

Nadaljnja posledica je porast negospodarskih izdatkov v večji meri, kot pa je za to obstajala stvarna utemeljenost. Povečanje ustanov, služb, števila uslužbencev. Ustvarjanje novih obveznosti in izdatkov. Te izdatke smo nekako krili zaradi »tržiščnih« dohodkov v letu 1955. Kako pa bomo plačali te izdatke tedaj, ko urejeno tržišče ne bo dalo dobička tako lahko kakor sedaj. Kako bomo vzdrževali te ustanove? Ko pa so enkrat tu, tedaj dobijo stalni značaj in obveznost. So primeri, da ni bilo širšega gledanja na ta vprašanja.

Tu moramo omeniti, da so nekatere obveznosti in zaradi njih tudi povečani izdatki pri ljudskih odborih in republikah, nastali z zveznimi predpisi. Samo kot primer, naj navedemo uredbo o obveznosti ljudskih odborov, da iz svojih proračunov plačujejo stroške zdravljenja državljanov za vrste raznih bolezni. Razumljivo je, da hočejo državljani izkoristiti svoje večje pravice. Tako pridejo odbori v položaj, da iščejo sredstev za plačilo nastalih obveznosti itd.

Po vsem sodeč, kaže da je treba vprašanje proračuna gledati v prihodnje s stališča perspektivne politike tako v zvezi z dohodki kakor tudi v zvezi z izdatki. Proračun bi moral biti nekaj odraz stvarnega razvoja posameznega kraja. (Skupnost bo tudi v prihodnje posredovala v zastalnih krajih, toda v prvi vrsti zato, da podpre sklade za gospodarski razvoj, ne pa da pokrije široke negospodarske izdatke). Zato je treba politiko proračuna pravilno usmeriti.

Bilo bi normalno, da so dohodki prebivalstva najvažnejši vir dohodkov za potrebe proračuna

(v ožjem smislu). Proračunska potrošnja je v nekakšnem smislu tudi osebna potrošnja državljanov, toda taka, ki se ostvarja z delom in izkoriščenjem družbenih organov in družbenih služb. Ta po svoje služi osebni potrošnji. Torej morajo tudi dohodki državljanov v prvi vrsti zagotoviti funkcioniranje te službe.

Kakor vemo, so za leto 1956 ostali v veljavi ekonomski instrumenti družbenih planov, ki so veljali 31. decembra 1955. Na temelju teh instrumentov bomo v letu 1956 izvršili določene korekture v tem smislu, da bomo povečali proračunske dohodke od prebivalstva, zlasti zato, da bi omejili proračunske dohodke, ki izhajajo iz gospodarstva. V letu 1956 se torej proračunski dohodki iz gospodarstva ne bodo povečali in bo treba potemtakem s tem vskladiti tudi obseg izdatkov. V zvezi s tem pa bodo morale politično-teritorialne enote pri sestavi začasnih trimesečnih planov in proračunov za leto 1956 temeljito pregledati svoje proračunske izdatke.

Osnovna stvar pri odločanju o začasnem financiranju in sestavi proračuna za leto 1956 je v tem, da kolikor mogoče zaustavimo nadaljnji nesorazmerni porast proračunske potrošnje. To pa pomeni, da bo mogoče samo izjemoma ustanavljati take ustanove, ki se financirajo iz proračuna ali pa sprejemajo dotacije, in to samo v primerih nujne potrebe in če bo mogoče na sedanjem nivoju proračunskih dohodkov preskrbeti sredstva za njihovo financiranje. Prav tako bi morali v mnogih politično-teritorialnih enotah temeljito ana-

lizirati posamezne organe in ustanove in oceniti, ali je potrebno njihovo nadaljnje poslovanje, ali koliko sredstev je nujno potrebno, da bi normalno funkcionirale.

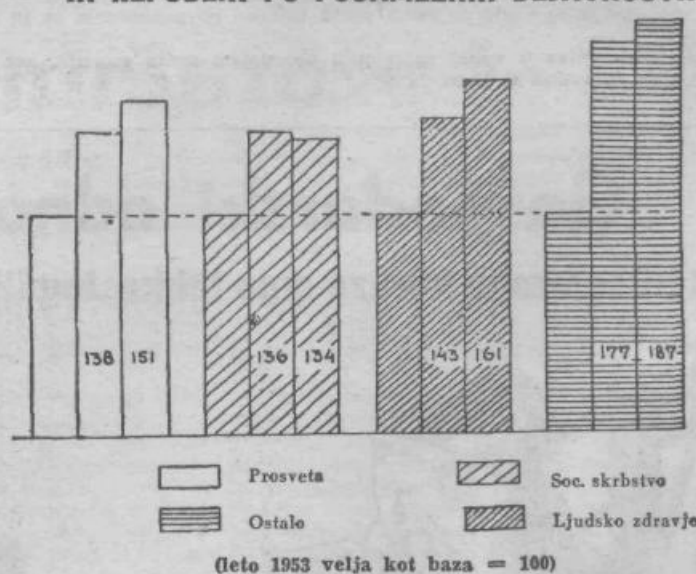
Važno je prav tako, da imamo pred očmi prednost proračunskih izdatkov, tako da najprej zagotovimo sredstva za osebne izdatke, potem sredstva za poravnave izdatkov, ki so potrebni za redno funkcioniranje organov in ustanov na področju prosvete in kulture, zdravstvene in socialne zaštite, sodstva in državne uprave ter za izvrševanje javnih in kulturnih služb. Šele potem ko bomo zadostili tem potrebam, lahko oddvojimo sredstva za negospodarske investicije državnih organov in ustanov in na koncu sredstva za pomoč pri razvoju gospodarstva na svojem področju (dotacije investicijskim skladom, garancije, sanacije in podobno).

Pri izvajanju proračuna je zelo važno, da pazimo na to, da kolikor je mogoče vskladimo izdatke z dotokom dohodkov. Potrošek sredstev proračunskega rezervnega sklada mora priti pod kontrolo predstavniških organov.

Spoštovanje zakonitosti, v prvi vrsti s strani tistih organov, ki sestavljajo in izvršujejo proračun, bo skupno s povečano odgovornostjo družbenih in političnih organov prispevalo k temu, da bo nivo proračunske potrošnje rasel bolj enakomerno, v skladu z našimi splošnimi možnostmi. Pripomogel bo tudi, da bomo bolj racionalno gospodarili s sredstvi, ki jih bomo na podlagi naših možnosti lahko izločili za kritje proračunskih izdatkov.

Neda Božinović

PORAST PRORAČUNSKIH IZDATKOV LJUDSKIH ODBOROV IN REPUBLIK PO POSAMEZNIH DEJAVNOSTIH

Proračunski izdatki po posameznih dejavnostih so porasli v različni meri. V skupnem iznosu in odstotkih je ta porast naslednji:

Dejavnost	1953	1955	Porast %
(v milijonih dinarjev)			
Prosveta	28.602	43.273	151
Socialno skrbstvo	10.919	14.598	34
Ljudsko zdravje	23.922	38.449	61
Ostale	45.611	104.006	87